

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Вищого навчального закладу Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»

18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П-2.03.

Кафедра правознавства

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА»

з підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти

Галузь знань	08 «Право»
Спеціальність	081 «Право»
Освітня програма	«Право»

Полтава 2022 рік

Розробник /укладач програми:

Галина ТЕРЕЛА – к. і. н., доцент, доцент кафедри правознавства Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

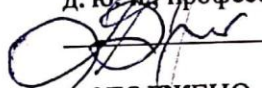
Рецензенти програми:

Ірина ГОРОДЕЦЬКА – д. ю. н., професор, професор кафедри права та методики викладання історико-правознавчих дисциплін Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Віктор МУШЕНОК – д. ю. н., доцент, професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права Київського національного торговельно-економічного університету.

Програма навчальної дисципліни «Юридична техніка» обговорена і схвалена на засіданні кафедри правознавства, протокол засідання кафедри правознавства від 29 серпня 2022 р., № 1.

Завідувач (начальник) кафедри правознавства
д. ю. н., професор

 Галина ЛАВРИК

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми «Право»
другого (магістерського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 081 Право
д. ю. н., професор

 Галина ЛАВРИК

Анотація навчальної дисципліни

Володіння техніко-юридичним інструментарієм є важливим компонентом високоякісної підготовки фахівців у сфері права, на засвоєння теоретичних та практичних аспектів якого спрямована навчальна дисципліна «Юридична техніка». Питання юридичної техніки займають вагоме значення у практичній діяльності магістра з права з огляду на те, що робота за фахом в органах державної виконавчої влади, органах місцевого самоврядування, судових та правоохоронних органах, на підприємствах, в установах та організаціях потребує оперативності в розробці та прийнятті нормотворчих та правозастосовних актів, визначенні актуальних теоретичних і практичних питань їх удосконалення та застосування.

Предметом навчальної дисципліни є вироблені юридичною технікою як галуззю юриспруденції техніко-юридичні засоби, способи, правила, прийоми підготовки, прийняття, оприлюднення, систематизації, інтерпретації правових актів у процесі юридичної діяльності.

Мета навчальної дисципліни «Юридична техніка» полягає у засвоєнні студентами теоретико-прикладних знань про предмет, зміст, структуру, види та тенденції розвитку юридичної техніки; удосконаленні практичних вмінь та навичок застосування техніко-юридичного інструментарію при роботі з юридичними документами для забезпечення досконалості їх форми та змісту.

Зміст навчальної дисципліни розкривається у таких темах: Юридична техніка як галузь наукових знань і навчальна дисципліна. Поняття і сутність правотворчості. Законодавча техніка. Правила формування змісту нормативно-правового акта. Структурні та формальні (реквізитні) правила. Юридична мова. Юридична термінологія. Юридичні конструкції. Юридичні презумпції та фікції. Юридичні аксіоми та преюдиції. Юридичні символи. Юридичні застереження. Техніка опублікування нормативно-правових актів. Техніка систематизації юридичних документів. Правореалізаційна і правозастосовна техніка. Техніка тлумачення норм права. Правотворчі та правозастосовні помилки.

Zusammenfassung der akademischen Disziplin

Der Besitz technischer und juristischer Werkzeuge ist ein wichtiger Bestandteil einer qualitativ hochwertigen Ausbildung von Rechtsfachkräften, deren theoretische und praktische Aspekte auf die Aneignung der akademischen Disziplin „Legal Technology“ abzielen. Fragen der Rechtstechnik sind in der praktischen Tätigkeit eines Magisters der Rechtswissenschaften von großer Bedeutung, da die berufliche Tätigkeit in staatlichen Exekutivorganen, kommunalen Selbstverwaltungsorganen, Justiz- und Strafverfolgungsbehörden, Unternehmen, Institutionen und Organisationen Schnelligkeit in der Entwicklung erfordert und Verabschiedung von Verordnungen und Rechtsakten, Bestimmung aktueller theoretischer und praktischer Fragen ihrer Verbesserung und Anwendung.

Gegenstand der akademischen Disziplin sind die technisch-rechtlichen Mittel, Methoden, Regeln, Methoden der Vorbereitung, Annahme, Veröffentlichung, Systematisierung, Auslegung von Rechtsakten im Prozess der Rechtstätigkeit, die von der Rechtstechnologie als Zweig der Rechtswissenschaft erzeugt werden.

Ziel des Studiengangs "Legal Techniques" ist die Aneignung theoretischer und angewandter Kenntnisse über Gegenstand, Inhalt, Struktur, Arten und Tendenzen der

Entwicklung juristischer Techniken; Verbesserung der praktischen Fähigkeiten und Fähigkeiten im Umgang mit technischen und juristischen Instrumenten bei der Arbeit mit juristischen Dokumenten, um die Perfektion ihrer Form und ihres Inhalts sicherzustellen.

Die Inhalte der wissenschaftlichen Disziplin zeigen sich in folgenden Themen: Legal Technology als Wissenschaftszweig und wissenschaftliche Disziplin. Begriff und Wesen der Rechtsetzung. Gesetzgebungstechnik. Regeln zur Inhaltsbildung eines normativen Rechtsaktes. Strukturelle und formale (erforderliche) Regeln. Juristische Sprache. Juristische Terminologie. Rechtliche Konstruktionen. Gesetzliche Vermutungen und Fiktionen. Rechtsgrundsätze und Vorurteile. Gesetzliche Symbole. Rechtliche Hinweise. Die Technik der Veröffentlichung normativer Rechtsakte. Die Technik der Systematisierung von Rechtsdokumenten. Strafverfolgungs- und Strafverfolgungsausrüstung. Die Technik der Auslegung von Rechtsnormen. Rechtsetzungs- und Strafverfolgungsfehler.

Annotation of educational discipline

Knowledge of technical and legal tools is an important component of high-quality training of specialists in the field of law, the learning of the theoretical and practical aspects of which the discipline "Legal Technique" is aimed at. The issues of legal technique are of great importance in the practical activities of the Master of Laws due to the fact that work in the specialty in state executive bodies, local governments, judicial and law enforcement agencies, at enterprises, institutions and organizations requires promptness in the development and adoption of normative and law enforcement acts, determination of topical theoretical and practical issues of their improvement and application.

The subject of the discipline is developed by legal technique as a branch of jurisprudence technical and legal means, methods, rules, methods of preparation, adoption, publication, systematization, interpretation of legal acts in the process of legal activity.

The purpose of the discipline "Legal Engineering" is to provide students with theoretical and applied knowledge about the subject, content, structure, types and trends of legal technology; improving practical skills and abilities to use technical and legal tools when working with legal documents to ensure the perfection of their form and content.

The content of the academic discipline is revealed in the following topics: Legal technology as a field of scientific knowledge and academic discipline. The concept and essence of lawmaking. Legislative technique. Rules for the formation of the content of a regulatory legal act. Structural and formal (requisite) rules. Legal language. Legal terminology. Legal constructions. Legal presumptions and fictions. Legal axioms and prejudices. Legal symbols. Legal clauses. Technique of publication of normative legal acts. Technique for systematizing legal documents. Law enforcement and law enforcement technology. Technique of interpretation of legal norms. Lawmaking and law enforcement errors.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Юридична техніка» укладена відповідно до освітньо-професійної програми «Право», розробленої на підставі стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право для другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 20 липня 2022 року № 643.

Предметом навчальної дисципліни є вироблені юридичною технікою як галуззю юриспруденції техніко-юридичні засоби, способи, правила, прийоми підготовки, прийняття, оприлюднення, систематизації, інтерпретації правових актів у процесі юридичної діяльності.

Мета навчальної дисципліни «Юридична техніка» полягає у засвоєнні студентами теоретико-прикладних знань про предмет, зміст, структуру, види та тенденції розвитку юридичної техніки; удосконаленні практичних вмінь та навичок застосування техніко-юридичного інструментарію при роботі з юридичними документами для забезпечення досконалості їх форми та змісту.

Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми:

загальні:

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК 1).
- Здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК 7).
- Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності) (ЗК8).

спеціальні (фахові, предметні):

- Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності (СК 1).
- Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції (СК 5).
- Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію (СК 6).
- Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування (СК 10).
- Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією (СК13).
- Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини (СК14).
- Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості (СК 15).

Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми:

- Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання (РН 1).
- Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами (РН 2).
- Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи (РН 6).
- Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання (РН 7).
- Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції (РН 11).
- Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів (РН 13).
- Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування (РН 14).
- Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини (ПР 16).
- Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності (ПР 17).

Навчальна дисципліна є **обов'язковою**.

Форма підсумкового контролю знань: екзамен.

Програмний зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Юридична техніка як галузь наукових знань і навчальна дисципліна. Техніка правотворчості

Тема 1. Юридична техніка як галузь наукових знань і навчальна дисципліна

Предмет і зміст науки про юридичну техніку. Юридична техніка як синтез теоретичних і прикладних знань. Система методів науки про юридичну техніку. Джерела науки про юридичну техніку. Наукове і практичне значення юридичної техніки.

Співвідношення юридичної техніки як галузі наукових знань з іншими правовими та неправовими науками.

Історія розвитку юридичної техніки: зарубіжний історико-правовий досвід становлення юридичної техніки та історико-правовий аналіз зародження

і розвитку юридичної техніки в Україні. Особливості юридичної техніки в різних правових системах сучасності.

Поняття та ознаки юридичної техніки. Структура юридичної техніки. Співвідношення понять юридична техніка, юридична тактика і юридична технологія.

Види юридичної техніки. Співвідношення нормотворчої, правотворчої, законодавчої та юридичної техніки.

Тенденції розвитку юридичної техніки в Україні.

Поняття, предмет, мета та завдання навчального курсу «Юридична техніка».

Тема 2. Поняття і сутність правотворчості

Поняття та види правотворчості. Законотворчість, пряма правотворчість, підзаконна правотворчість, локальна нормотворчість, діяльність державних органів з прийняття нормативних договорів. Принципи правотворчості.

Загальна характеристика правотворчого процесу.

Правовий моніторинг. Планування правотворчої діяльності. Поняття, зміст та структура концепції нормативно-правового акта. Правила підготовки концепції нормативно-правового акта.

Розробка проектів нормативно-правових актів з урахуванням питань європейської та євроатлантичної інтеграції. Європейські стандарти правил проектування нормативно-правових актів. Принципи правотворчої техніки. Правила та прийоми правотворчої техніки. Стадії створення нормативно-правового акта. Порядок внесення змін та доповнень до чинного нормативно-правового акта. Порядок оскарження нормативно-правових актів органів публічного управління. Методологія оцінювання корупційних ризиків управлінських рішень, проектів нормативно-правових актів.

Експертиза проектів нормативно-правових актів. Види експертизи. Поняття, зміст та необхідність правової експертизи нормативно-правових актів. Техніко-юридичні засоби, які використовуються в експертній діяльності.

Тема 3. Законодавча техніка

Поняття та значення законодавчої техніки. Принципи законодавчої діяльності. Функції законодавчої техніки. Значення законодавчої техніки для юридичної практики.

Структура законодавчої техніки. Співвідношення законодавчої техніки і законодавчої технології.

Поняття законодавчого процесу та його стадії. Поняття та суб'єкти законодавчої ініціативи. Підготовка законопроекту (законодавчої пропозиції) та внесення його до Верховної Ради України. Способи розробки законопроектів. Супровідні документи до законопроекту. Справа законопроекту. Попередній розгляд законопроектів у комітетах Верховної Ради України. Обговорення законопроекту на пленарних засіданнях Верховної Ради України з його наступним прийняттям або відхиленням (повністю чи частково). Санкціонування, промульгація й опублікування закону.

Поняття критеріїв якості законодавства.

Тема 4. Правила формування змісту нормативно-правового акта

Вимоги до змісту нормативно-правового акта. Основні способи і прийоми формування змісту нормативно-правових актів.

Застосування правил логіки при створенні нормативно-правових актів. Фактори, що впливають на правотворчу логіку. Загальні і специфічні логічні правила. Правило мотивації прийняття нормативного акта. Відповідність нормативного акта загальним принципам системи законодавства.

Способи і прийоми викладу приписів норм права у статтях нормативно-правового акта. Правила конкретизації правових норм. Правила внесення змін до законів.

Єдність юридичної термінології та її значення. Узгодженість різних частин правового документа. Узгодженість різних правових документів. Відповідність нормативно-правового акта загальним принципам системи законодавства.

Тема 5. Структурні та формальні (реквізитні) правила

Зовнішня та внутрішня форма нормативно-правового акта.

Правила побудови структури нормативно-правового акта. Система структурних одиниць нормативно-правових актів: заголовок, зміст, преамбула, структурні одиниці тексту, примітки, прикінцеві положення, додатки. Структурні одиниці тексту нормативно-правових актів: частина, розділ, глава, стаття, параграф, пункт, підпункт, абзац.

Правила оформлення посилань у нормативно-правових актах. Правила внесення змін та доповнень до нормативно-правових актів.

Вибір зовнішньої форми нормативно-правового акта.

Реквізитні вимоги стосовно форми нормативно-правових актів: вид нормативно-правового акта, найменування нормативно-правового акта, дата прийняття нормативно-правового акта, реєстраційний номер, дата підписання.

Тема 6. Юридична мова

Поняття юридичної мови. Формалізація та уніфікація засобів вираження при створенні нормативно-правових актів. Функції юридичної мови.

Особливості мовних прийомів формулювання норм права. Принципи словесної організації нормативних висловлювань.

Дотримання правил лексики, граматики й синтаксису української мови. Система лінгвістичних засобів. Вимоги до стилю нормативно-правових актів.

Тема 7. Юридична термінологія

Загальні засади українського термінознавства. Поняття та ознаки юридичного терміна. Відмінність термінів від загальноживаних слів, номенклатурних назв, професіоналізмів.

Класифікація юридичних термінів.

Способи утворення юридичних термінів. Правила використання та формулювання юридичних термінів. Синонімія й омонімія юридичних термінів.

Поняття як категорія юридичної техніки. Ознаки та сутність правового поняття. Класифікація понять. Дефініції в праві. Ознаки та сутність юридичних дефініцій. Значення дефініювання понять. Оціночні поняття.

Шляхи удосконалення юридичної термінології.

Тема 8. Юридичні конструкції

Основні теоретико-методологічні підходи до визначення поняття юридичної конструкції. Ознаки юридичної конструкції. Функції юридичних конструкцій. Значення юридичних конструкцій у праві.

Види юридичних конструкцій.

Правила побудови юридичних конструкцій. Використання юридичних конструкцій при підготовці текстів юридичних документів.

Тема 9. Юридичні презумпції та фікції

Юридичні презумпції та юридичні фікції як специфічні засоби юридичної техніки. Ознаки юридичної презумпції. Ознаки юридичної фікції. Співвідношення юридичних презумпцій з юридичними фікціями. Значення та причини використання у праві юридичних презумпцій та юридичних фікцій.

Класифікація юридичних презумпцій. Загальноправові, міжгалузеві та галузеві презумпції. Фактичні та законодавчо закріплені презумпції. Оспорювані та незаперечні презумпції. Матеріально-правові та процесуальні презумпції.

Класифікація юридичних фікцій. Використання юридичних фікцій для усунення юридичного конфлікту.

Тема 10. Юридичні аксіоми та преюдиції

Поняття та ознаки юридичної аксіоми. Класифікація юридичних аксіом. Значення юридичних аксіом у законодавчій, правозастосовній та інтерпретаційній діяльності.

Поняття та ознаки юридичної преюдиції. Преюдиція як засіб спрощення провадження в юридичній справі. Види юридичних преюдицій. Значення юридичних преюдицій. Вимоги до використання преюдицій в юридичному процесі.

Тема 11. Юридичні символи

Право як знаково-символічна система. Юридичні символи як складова правової культури суспільства. Значення юридичних символів.

Поняття та ознаки юридичного символу. Зміст і форма юридичних символів. Вимоги до юридичних символів. Функції юридичних символів.

Класифікація юридичних символів.

Тема 12. Юридичні застереження

Поняття та ознаки юридичного застереження. Значення юридичних застережень. Форми нормативного вираження юридичних застережень.

Види юридичних застережень.

Особливості міжнародно-правових застережень. Застереження до міжнародних договорів.

Вплив юридичних застережень на ефективність правового регулювання.

Модуль 2

Техніка опублікування та систематизації нормативно-правових актів. Правореалізаційна, правозастосовна техніка і техніка тлумачення норм права

Тема 13. Техніка опублікування нормативно-правових актів

Опублікування нормативних актів: строки, офіційні і неофіційні джерела, мова, обмежувальні грифи. Значення опублікування нормативно-правових актів. Порядок набрання чинності нормативно-правовими актами.

Порядок набрання чинності іншими юридичними документами: міжнародними договорами України; рішеннями і висновками Конституційного Суду України; рішеннями Верховного Суду та вищих спеціалізованих судів; розпорядчими та іншими документами органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій.

Тема 14. Техніка систематизації юридичних документів

Систематизація законодавства як різновид юридичної діяльності. Принципи систематизації. Об'єкти, предмети та суб'єкти систематизації. Загальні етапи проведення систематизації. Види систематизації.

Поняття, ознаки та особливості кодифікації. Техніко-юридичні правила кодифікації. Поняття, ознаки та особливості консолідації. Техніко-юридичні правила консолідації. Поняття, ознаки та особливості інкорпорації. Техніко-юридичні правила інкорпорації.

Систематизація рішень Конституційного Суду України.

Систематизація міжнародних договорів.

Облік нормативно-правових актів.

Комп'ютеризація роботи з систематизації. Правові інформаційно-пошукові системи, системи інформаційно-правового забезпечення та їх значення. Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів.

Тема 15. Правореалізаційна і правозастосовна техніка

Правореалізаційна техніка і правозастосовна техніка: поняття, співвідношення, значення. Поняття реалізації норм права. Форми реалізації норм права. Характеристика правозастосовної діяльності. Основні техніко-юридичні вимоги до правозастосовної діяльності.

Види правореалізаційних актів. Техніка створення правореалізаційних актів. Використання техніко-юридичних засобів у процесі підготовки правореалізаційних актів. Техніка ведення договірної роботи. Договір як

основний вид правореалізаційних документів. Техніко-юридичні особливості договорів. Типова структура договору.

Акт застосування норм права як різновид правореалізаційного акта. Зміст та структура актів правозастосування. Особливості юридико-технічної будови структури документа, мови актів правозастосування. Мова, стиль та термінологія актів правозастосування та вимоги юридико-технічного характеру.

Судова діяльність як різновид правозастосування. Види судових актів. Вимоги до змісту судових актів. Структура судових актів. Мовні правила створення судових актів.

Тема 16. Техніка тлумачення норм права

Поняття і необхідність тлумачення норм права. З'ясування змісту правових норм. Способи тлумачення норм права. Неофіційне тлумачення. Офіційне тлумачення та його види. Основні правила тлумачення норм права.

Поняття інтерпретаційного акта. Види інтерпретаційних актів. Значення інтерпретаційних актів в механізмі правового регулювання. Техніко-юридичні вимоги до структури та змісту актів тлумачення норм права. Прийоми і способи юридичної техніки при підготовці інтерпретаційних актів. Техніка опублікування актів тлумачення норм права.

Поняття інтерпретаційної помилки. Види інтерпретаційних помилок. Прогалини в тлумаченні норм права. Шляхи усунення та недопущення інтерпретаційних помилок.

Тема 17. Правотворчі та правозастосовні помилки

Правові колізії та проблеми. Поняття правотворчої помилки (правові колізії та їх види, нечіткі формулювання у тексті нормативно-правових актів). Принципи подолання та усунення правових колізій. Техніко-юридичні правила попередження і ліквідації колізій та прогалин в законодавстві.

Помилки правореалізаційної діяльності. Основні дефекти правореалізаційних актів.

Поняття правозастосовних помилок. Види правозастосовних помилок. Аналіз текстів документів в аспекті дотримання логічних, структурних, лінгвістичних вимог юридичної техніки. Лінгвістичний аналіз текстів юридичних документів. Редагування управлінських, адміністративно-правових, кримінально-процесуальних, цивільно-правових, цивільних процесуальних документів. Власне юридичні помилки та методи їх усунення. Логічні помилки та методи їх усунення. Лінгвістичні помилки та методи їх усунення. Логіко-лінгвістичні помилки та методи їх усунення. Структурні помилки та методи їх усунення. Фактичні помилки та методи їх усунення. Технічні помилки та методи їх усунення.

Рекомендовані інформаційні джерела

Нормативно-правові акти

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30 (23. 07. 96). – Ст. 141.
2. Господарський процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 06.11.1991 р. № 1798-ХІІ. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>
3. Кодекс адміністративного судочинства України [Електронний ресурс]: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-ІV. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
4. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>
5. Цивільний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-ІV. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
6. Про державну таємницю [Електронний ресурс]: Закон України від 21.01.1994 р. № 3855-ХІІ. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>
7. Про доступ до публічної інформації [Електронний ресурс]: Закону України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>
8. Про доступ до судових рішень [Електронний ресурс]: Закон України від 22.12.2005 р. № 3262-ІV. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3262-15>
9. Про засади державної регуляторної політики в сфері господарської діяльності [Електронний ресурс]: Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-ІV. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>
10. Про доступ до публічної інформації [Електронний ресурс]: Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
11. Про захист інформації в автоматизованих системах [Електронний ресурс]: Закон України від 05.07.1994 р. № 80/94-ВР. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80/94-вр>
12. Про захист персональних даних [Електронний ресурс]: Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2297-17#Text>
13. Про звернення громадян [Електронний ресурс]: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр>
14. Про інформацію [Електронний ресурс]: Закон України від 2.10.1992 р. № 2657-ХІІ. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

15. Про Конституційний Суд України [Електронний ресурс]: Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>
16. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
17. Про національний архівний фонд та архівні установи [Електронний ресурс]: Закон України від 24.12.1993 р. № 3814-XII. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3814-12>
18. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації: [Електронний ресурс]: Закон України від 23.09.1997 р. № 593/97-ВР. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/539/97-%D0%B2%D1%80#Text>
19. Про Регламент Верховної Ради України [Електронний ресурс]: Закон України від 10.02.2010 р. № 1861-VI. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>
20. Про судоустрій і статус суддів [Електронний ресурс]: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
21. Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади [Електронний ресурс]: Указ Президента від 3.10.1992 р. № 493/92. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/493/92#Text>
22. Про Єдиний державний реєстр нормативних актів [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 27.06.1996 р. № 468/96. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/468/96>
23. Про затвердження Положення про порядок роботи з законопроектами та іншими документами, що вносяться Президентом України на розгляд Верховної Ради України [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 30.03.1995 р. № 270/95. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/270/95>
24. Про заходи щодо вдосконалення нормотворчої діяльності органів виконавчої влади [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 09.02.1999 р. № 145/99. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/145/99>
25. Про поліпшення організації законопроектної діяльності [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 26.11.2003 р. № 1348/2003. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1348/2003>
26. Про Положення про порядок підготовки та внесення проектів актів Президента України [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 15.11.2006 р. № 970/2006. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/970/2006>

27. Деякі питання документування управлінської діяльності [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. № 55. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2018-%D0%BF#Text>

28. Питання проведення гендерно-правової експертизи [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 28.11.2018 р. № 997. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997-2018-%D0%BF#Text>

29. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 03.01.2010 р. № 996. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text>

30. Про запровадження Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів та здійснення правової інформатизації України [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 11.12.1996 р. № 1504. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1504-96-п>.

31. Про затвердження Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 1992 р. № 731. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/731-92-%D0%BF>

32. Про затвердження Положення про державну реєстрацію статутів територіальних громад [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 27.07.1998 р. № 1150. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1150-98-%D0%BF>

33. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 р. № 228. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF>

34. Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів та користування ним [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 23.04.2001 р. № 376. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/376-2001-%D0%BF>

35. Про затвердження Правил підготовки проектів актів Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 06.09.2005 р. № 870. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/870-2005-%D0%BF>

36. Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 р. № 950. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF>

37. Про деякі питання забезпечення документообігу у Верховній Раді України в електронній та паперовій формах [Електронний ресурс]: розпорядження Верховної Ради України від 08.02.2021 р. № 19. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/19/21-%D1%80%D0%B3#n24>

38. Про веб-ресурси Верховної Ради України [Електронний ресурс] : затверджено розпорядженням Голови Верховної Ради України від 19 травня 2015 р. № 699. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/699/15-%D1%80%D0%B3#Text>

39. Деякі питання проведення гендерно-правової експертизи [Електронний ресурс] : наказ Міністерства юстиції України від 12.05.2006 р. № 42/5 – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v42_5323-06

40. Про вдосконалення порядку державної реєстрації нормативно-правових актів у Міністерстві юстиції України та скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правових актів [Електронний ресурс] : наказ Міністерства юстиції України від 12.04.2005 р. № 34/5. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0381-05>

41. Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів [Електронний ресурс] : наказ Міністерства юстиції України від 24.04.2017 р. № 1395/5. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1395323-17#n8>

42. Про затвердження Положення про порядок здійснення обліку та систематизації законодавства в органах та установах юстиції України [Електронний ресурс] : наказ Міністерства юстиції України від 15.04.2004 р. № 31/5. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v31-5323-04>

43. Про затвердження форми висновку юридичної служби міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади та його територіальних органів, місцевих державних адміністрацій за результатами проведення юридичної експертизи проекту нормативно-правового акта [Електронний ресурс] : наказ Міністерства юстиції України від 06.07.2011 р. № 1805/5. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0826-11>

44. Про здійснення експертизи проектів законів та проектів актів Кабінету Міністрів України, а також нормативно-правових актів, на які поширюється вимога державної реєстрації, щодо відповідності положенням Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практиці Європейського суду з прав людини [Електронний ресурс] : наказ Міністерства юстиції України від 20.08.2008 р. № 1219/7. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v1219323-08>.

45. Методичні рекомендації щодо здійснення експертизи нормативно-правових актів (їх проектів) на відповідність Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс] : Міністерство юстиції України, Урядовий уповноважений у справах Європейського суду з прав людини; затверджено Урядовим уповноваженим у справах Європейського суду з прав людини 15.08.2006 р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0003323-06>.

46. Методичні рекомендації щодо розроблення проектів законів та дотримання вимог нормопроектної техніки [Електронний ресурс] : схвалено постановою колегії Міністерства юстиції України від 21.11.2000 р. № 41. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0041323-00>

47. Про деякі питання практики виконання рішень, ухвал, постанов господарських судів України [Електронний ресурс] : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17.10.2012 р. № 9. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0009600-12>

Основні рекомендовані джерела інформації

48. Калюжний Р. А. Наукові основи правотворчості та юридичної техніки [Текст] : курс лекцій / [Р. А. Калюжний, Л. О. Шапенко] ; Нац. авіац. ун-т, Юрид. ф-т. – Київ : Людмила, 2019. – 73 с.

49. Манько Д. Г. Юридична техніка й технології [Текст] : курс лекцій / Манько Денис Григорович ; Міжнар. гуманітар. ун-т, Каф. теорії та історії держави і права. – Херсон : Грінь Д. С. [вид.], 2014. – 191 с.

50. Юридична техніка : навч. посіб. / Шутак Ілля Дмитрович, Онищук Ігор Ігорович; Івано-Франків. ун-т права ім. короля Данила Галицького, Лаб. академ. дослідж. прав. регулювання та юрид. техніки. – Івано-Франківськ : [б. в.], 2013. – 495 с.

Додаткові рекомендовані джерела інформації

51. Андрусів Л. М. Техніко-юридичні та методологічні засади оприлюднення нормативно-правових актів [Текст] : монографія / Людмила Михайлівна Андрусів ; Нац. акад. внутр. справ. – Київ : Кушнір Г. М. [вид.], 2020. – 443 с.

52. Артеменко В. Проектування нормативно-правових актів [Текст] : [навч. посіб.] / В. Артеманко. – Київ : Європа-XXI, 2007. – 256 с.

53. Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія : Навчальний посібник. – Київ: Стилос, 2002. – 198 с.

54. Бержерон Р. Правила нормопроектування [Електронний ресурс] / Р. Бержерон. – Оттава : М-ство юстиції Канади, 1999. – 60 с. – Режим доступу: aritu.org.ua/system/files/bergeron.doc

55. Богачова О. В. Законотворчий процес в Україні / О. В. Богачова, О. В. Зайчук, О. Л. Копиленко. – Київ: Реферат. – 2006. – 424 с.

56. Ганич О. А. Правотворчість в державному управлінні [Текст] : навч. посіб. / О. А. Ганич, О. Л. Леонов ; Держ. ВНЗ «Донец. нац. техн. ун-т». – 2-ге вид., перероб. та допов. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2014. – 414 с.

57. Гетьман Є. А. Нормотворча діяльність органів виконавчої влади в Україні: правовий зміст і проблемні питання [Текст] : монографія / Є. А. Гетьман. – Харків : Оберіг, 2014. – 307 с.

58. Грищук О. В. Юридична техніка творення та тлумачення нормативно-правових договорів: теоретико-правовий вимір [Текст] : монографія / Грищук О. В., Заболотна Н. Я. – Хмельницький : Хмельниц. ун-т упр. і права, 2017. – 213 с.

59. Делія Ю. В. Нормотворчість публічної адміністрації [Текст] : проблеми теорії та практики реалізації : [монографія] / Ю. В. Делія ; Кабінет

Міністрів України, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – Донецьк : Кальміус, 2012. – 603 с.

60. Дзейко Ж. О. Сучасний стан та тенденції розвитку законодавчої техніки в Україні : теоретичні аспекти / Ж. О. Дзейко // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – Вип. 42. – С. 27-34.

61. Дзюбенко О.Л. Теоретико-правове розуміння юридичної техніки відомчої нормотворчості / О. Л. Дзюбенко // Юриспруденція: теорія і практика. – 2009. – № 7. – С. 2-10.

62. Довідник парламентаря 01. Основні аспекти законотворчого процесу / Крижанівський В.П., Нечипоренко Л.О., Рахімкулов Е.Р., Чередніченко С.Г. – К.: [ФОП Москаленко О. М.], 2014. – 78 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eef.org.ua/wp-content/uploads/2017/01/Cover_Osnovni-aspekty_pp2_01.pdf

63. Законопроекткування / О. Л. Копиленко, О. В. Богачова та ін.; за ред. : О. Л. Копиленка, О. В. Богачової. – Київ : Реферат, 2010. – 176 с.

64. Ковальський В. С., Козінцев І. П. Правотворчість : теоретичні та логічні засади / В. С. Ковальський, І. П. Козінцев. – Київ : Юрінком Інтер, 2005. – 192 с.

65. Кодифікація законодавства України : теорія, методологія, техніка / Ю. С. Шемшученко, О. І. Ющик, Л. М. Горбунова, М. О. Теплюк, Л. В. Гульченко, В. І. Риндюк; за заг. ред. О. І. Ющика. – Київ : Парлам. вид-во, 2007. – 208 с.

66. Козуліна С.О. Право в публічному управлінні : навч. посіб. / С.О. Козуліна, Ю.О. Ровинський, К.І. Ровинська. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2019. – 174 с.

67. Косович В. М. Оціночні поняття як засіб юридичної техніки [Текст] : [монографія] / В. М. Косович. – Львів : Тріада-плюс, 2010. – 211 с.

68. Красницька А. Юридичні документи: техніка складання, оформлення та редагування : посібник / А. Красницька. – 2-ге вид., доповн. і переробл. – Київ : Парламентське вид-во, 2006. – 537 с.

69. Курс лекцій з питань законотворчості : навчальний посібник / за ред. : О. Л. Копиленка, О. В. Богачової ; [Копиленко О. Л., Богачова О. В., Зайчук О. В. та ін.] ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. – Київ : МП Леся, 2011. – 455 с.

70. Лавренова О. І. Правові акти управління: навчально-методичний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) [Електронний ресурс] / О. І. Лавренова, А. В. Стрельников, С. К. Могил. – Одеса : Фенікс, 2019. – 45 с.

71. Лепіш Н.Я. Акти тлумачення норм права: питання теорії та практики [монографія] / Н.Я. Лепіш. – Львів: Сполом, 2018. – 250 с.

72. Легін Л. М. Законодавчий процес в Україні: теоретико-правове дослідження [Текст] : монографія / Людмила Михайлівна Легін ; Лаб. акад. дослідж. прав. регулювання та юрид. техніки. – Івано-Франківськ ; Дрогобич : Коло, 2015. – 132 с.

73. Любченко М. Юридична термінологія: поняття, особливості, види: монографія / М. І. Любченко. – Харків: ТОВ «ВИДАВНИЦТВО ПРАВА ЛЮДИНИ», 2015. – 280 с.

74. Мельничук С. М. Правові позиції в актах інтерпретаційної форми правотворчої діяльності [Електронний ресурс] / С. М. Мельничук // Слово Національної школи суддів України. – 2016. – № 1. – С. 42-49. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cln_2016_1_6

75. Методичні рекомендації з розробки та прийняття законодавчих актів (законодавча техніка) [Текст] / [Ю. С. Шемшученко та ін. ; за заг. ред. Ю. С. Шемшученка, О. І. Ющика] ; Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2012. – 92 с.

76. Наукове і правове забезпечення законодавчої техніки в Україні: стан і проблеми вдосконалення [Текст] : наук. записка / [Ю. С. Шемшученко та ін. ; за заг. ред. Ю. С. Шемшученка, О. І. Ющика] ; Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАНУ, 2012. – 67 с.

77. Новітнє вчення про тлумачення правових актів: навч. посіб. з курсу тлумачення правових актів для суддів, що проходять підвищення кваліфікації, і кандидатів на посади суддів, що проходять спеціальну підготовку / В. Г. Ротань, І. Л. Самсін, А. Г. Ярема та ін. ; відп. ред., кер. авт. кол. В. Г. Ротань. – Х. : Право, 2013. – 752 с.

78. Нормотворча діяльність Президента України та її нормопроектне забезпечення [Текст] : монографія / [В. Л. Федоренко та ін. ; передм. Ю. В. Ковбасюка ; за ред. О. В. Скрипнюка і В. В. Федоренка] ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К. : НАДУ, 2011. – 343 с.

79. Онищук І. І. Техніка юридичного письма в нормативно-правових актах [Текст] : монографія / І. І. Онищук ; Ун-т Короля Данила, Нац. акад. прав. наук України, Лаб. акад. дослідж. прав. регулювання та юрид. техніки. – 2-ге вид., стер. – Харків : Право, 2019. – 224 с.

80. Петришина М. О. Нормотворча діяльність в органах місцевого самоврядування в Україні [Текст] : монографія / М. О. Петришина ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х. : Право, 2011. – 232 с.

81. Плавич В. П. Сучасна правотворчість: Проблеми теорії і методології [Текст] : [моногр. дослідж.] / В. П. Плавич, С. В. Плавич ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – О. : Астропринт, 2013. – 274 с.

82. Правила оформлення проектів законів та основні вимоги законодавчої техніки (Методичні рекомендації) / Видання п'яте, виправлене та доповнене Теплюк М.О., Гурківська А.І., Крижанівський В.П. – К.: [ФОП Москаленко О.М.], 2018 – 62 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://radaprogram.org/sites/default/files/publications/rules_web.pdf

83. Правове письмо: навч. посіб. / В. А. Ватрас, Д. А. Монастирський, В. Г. Рогожа та ін. / за ред. Р. О. Стефанчука. – Київ : Алерта, 2011. – 148 с.

84. Правозастосування : навч. посіб. / О. А. Назаренко та ін. / За заг. ред. С. Д. Гусарєва. – Київ : НАВС, ФОП Маслаков, 2020. – 160 с.
85. Практичний курс тлумачення правових актів : навч. посіб. для суддів і канд. на посади суддів / [І.Л. Самсін, В.Г. Ротань, А.Г. Ярема та ін.] ; за ред. І.Л. Самсіна. – Х. : Право, 2014. – 488 с.
86. Процесуальні документи у сфері приватно-правових відносин [Текст] : навч.-метод. посіб. / Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького ; [уклад. : В. М. Боковня, О. А. Кульбашна, С. М. Тараненко]. – Черкаси : Вид. від. ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2011. – 200 с.
87. Процесуальні та договірні документи у практиці роботи / С. О. Теньков, О. В. Богатиренко, О. С. Головатенко [та ін.]. – Київ : Професіонал, 2012. – 512 с.
88. Риндюк В. І. Проблеми законодавчої техніки в Україні: теорія та практика [Текст] : монографія / В. І. Риндюк ; Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К. : Юридична думка, 2012. – 271 с.
89. Ришелюк А. М. Законотворчий процес в Україні: навч. посіб. / А. М. Ришелюк. – Київ: Вид-во НАДУ, 2004. – 218 с.
90. Словник-довідник з питань нормотворчої діяльності [Текст] / уклад. О. А. Сінчук [та ін.] ; Центр правової реформи і законопроектних робіт. – К. : [б. в.], 2005. – 120 с.
91. Ткачук А. Законодавча техніка [Текст] : практ. посіб. нормопроєктувальника / Анатолій Ткачук ; Ін-т громад. сусп-ва. – К. : Легальний статус, 2011. – 266 с.
92. Чабур С. В. Функціонування механізму правотворчості [Текст] : монографія / С. В. Чабур. – Одеса : Фенікс, 2019. – 212 с.
93. Шутак І. Д. Розвиток теорії та практики юридичної техніки [Текст] / Ілля Шутак ; Ун-т Короля Данила, Лаб. акад. дослідж. прав. регулювання та юрид. техніки. – Харків : Право, 2018. – 366 с.
94. Шутак І. Д. Юридична техніка в схемах і таблицях: курс лекцій для бакалаврів / Ілля Шутак, Ігор Онищук, Людмила Легін ; Івано-Франків. ун-т права ім. короля Данила Галицького, Лаб. акад. дослідж. прав. регулювання та юрид. техніки. – Дрогобич : Коло, 2016. – 231 с.
95. Шутак І. Д. Юридична техніка: курс лекцій для бакалаврів / Ілля Шутак; Івано-Франків. ун-т права ім. короля Данила Галицького, Лаб. акад. дослідж. прав. регулювання та юрид. техніки. – Івано-Франківськ; Дрогобич : Коло, 2015. – 226 с. – URL: https://vo.uu.edu.ua/pluginfile.php/452365/mod_resource/content/1/%D0%86%D0%BB%D0%BB%D1%8F%20%D0%A8%D1%83%D1%82%D0%B0%D0%BA%20%D0%AE%D0%A0%D0%98%D0%94%D0%98%D0%A7%D0%9D%D0%90%20%D0%A2%D0%95%D0%A5%D0%9D%D0%86%D0%9A%D0%90.pdf
96. Шутак І. Юридична техніка нормотворення у контексті доктринальних поглядів [Текст] / І. Шутак, І. Онищук // Право України. – 2021. – № 12. – С. 146–158.

97. Шутак І.Д. Юридична техніка: теорія правових застережень: [навч. посіб. для вищих навч. закладів] / І. Д. Шутак. – Івано-Франківськ: Лабораторія академічних досліджень правового регулювання та юридичної техніки, 2014. – 260 с.

98. Юридична техніка: доктринальні основи та проблеми викладання: [тези доповідей та повідомлень учасників науково-практичної конференції (м. Харків, 30 вересня – 1 жовтня 2015 року)] / за ред. проф. В. В. Комарова та І. Д. Шутака. – Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2015. – 178 с.

99. Ющик О. І. Теоретичні основи законодавчого процесу: моногр. / О. І. Ющик. – К.: Парлам. вид-во, 2004. – 520 с.